

Mészöly, „egy nagyon nagy költő”

Baráti beszélgetések az Irodalom Házában, Szekszárd neves szülőttére emlékezve

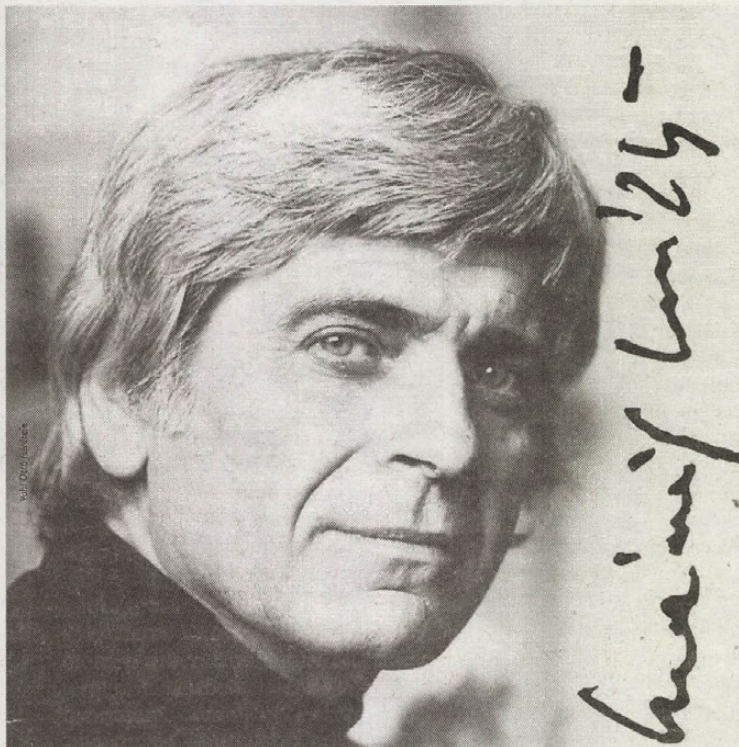
Neves irodalmárokkal, Mészöly Miklós jó barátaival és sok-sok tisztelőjével telt meg az Irodalom Háza Mészöly Miklós Emlékmúzeum január 19-e délutánján, az író születésnapja alkalmából rendezett emléknapi alkalmából.

Kovács Etelka

„Mészöly Miklós költő is. Egy nagyon nagy költő, akinek Elégia című versével ott van a helye a nagy magyar antológiában. Ez eddig nem volt világos, Fogarassy Miklós könyvének megjelenése óta biztos” – mondta Szörényi László irodalomtörténész, az Irodalomtudományi Intézet vezetője a Mészöly-emléknapi beszélgetős délutánján. A szerző elmondta, hogy egy 29 éve halasztott feladatát végezte el a „folyóiratnak hosszú, könyvnek karcsú” mű megírásával, amit a Kalligram Kiadó most a verssel együtt adott ki. Mészöly már az Elégia 1980-as megírása után tudta, hogy Fogarassy egy nagy tanulmányt készül írni erről – derül ki Szederkényi Ervinnel folytatott levelezéséből.

Szörényi Lászlótól megtudhattuk, hogy Fogarassy Miklós *Még nem kelt fel a nap – Mészöly Miklós Elégiaja* cími kötetbe a kritikailag megállapított, legjobbnak tekintett szöveg közlésén alapszik. Szerepelnek benne Mészölynek a vershez írt jegyzetei, majd a tanulmány fejezetei következnek. Ezek egy-két kérdés kivételével – amelyekkel, mint a szerző jelzi, nem tud, vagy nem akar foglalkozni – végigkísérik az olvasót ennek a rendkívül nehéz, de hallatlanul felemelő versnek a folyamán. Mint a mottóelemzésből kiderül: létösszegző, önmegszólító versről van szó. Mészöly Naplójegyzeteinek gondolkodói észrevételei, fragmentumai és a nagy vers között az a különbség – ahogy Fogarassy beszélgetőtársa kérdésére elmondta –, mint egy nagyformátumú költői mű megalkotottsága és egy bölcs embernek a spontán módon, ihletekkel leírt gondolati fejlődése között. Ebben a szövegkörnyezetben mindez alapvetően megváltozik, mert átítatódik érzellemmel, indulattal és alapvető személyes egzisztenciális problémákkal.

Az igen fontos nyolcadik rész, amelyet Szörényi felolvasott és kommentált, a görög oszloprendekben a világ-mindenség súlyát a földnek átadó, de közben azt megszenvedő embert látató kemény szöveg után, jön a fordulat. Valami különleges elérékenyülés következik, amelyben reflektál saját magára ez a büszke, konok ember. Ő, aki olyan zárkózott, távolságtartó volt, ebben a költeményében önvalomás-ok csordulnak ki belőle – mondta Fogarassy. Sok éles hangulati váltással

él, az Elégia címet ez magyarázza leginkább.

A beszélgetés záró részében Szörényi méltatta a Mészöly-díj értékét, amely alaplatanná teszi az író, költő, drámaíró, meseíró, esszéista aggodalmát afelől, hogy nem lesz utókora. A díj maga az, amivel a legjobban tudunk áldozni Mészöly szellemének. Ez mutatja, hogy van folytatása.

Mészöly Miklós utókora

Idén posztumusz Mészöly Miklós-díjat kapott Baka István (Szekszárd 1948-Szeged 1995), Mészöly egykori barátja, szellemi társa. Felesége, Baka Tünde idézte fel az író, költő, műfordító Mészölyhöz fűződő kapcsolatát.

Baka István viszonylag későn ismerhette meg Mészölyt, aki akkor tiltva volt, nem lehetett róla beszélni. 28-30 évesen olvasott először Mészöly-munkát. Akkor letette, túl száraznak találta. Már túl a harmincon került egy irodalmi baráti körbe, ahol többet is hallott Mészölyről olyan emberektől, például Ilija Mihálytól, akiket nagyon tisztelt. Ekkor kezdett el alaposabban foglalkozni a műveivel.

Az idő térképelei című publicisztikai írásában a következőt írja arról, hogy hogyan ismerkedett meg a Mészöly-írásokkal:

„Az 1975-ben írt Térkép Aliscáról, majd az 1982. évi Mozgó Világ utolsó számában megjelent Megbocsátás hódított meg teljesen. A Térkép a város térbeli határait kiterjeszti az időbe. (...)” A város az, ami összeköti őket az irodalom nyelvén túl. 1961-ben ismer-

kedtek meg személyesen, amikor Mészöly a 60. születésnapját ünnepelte. Ezt akkor már az egész országban megünnepelték. Szegeden az auditorium maximumban egy gyönyörű műsort adtak elő a tiszteletére. Ilija Mihály gondolta, hogy jó lenne megismertetni egymással ezt a két embert, akiket ő szeret, ezért Bakáknál szállásolták el Mészölyt, aki vendéglátói gyerekeinek egy dedikált mesekönyvet hagyott hátra. Ezután nagyon komollyá vált ez a személyes kapcsolatuk, rendkívül tisztelték egymást. A Tagjai vagyunk egymásnak című kötetben szerepelt a Képeslap, Mészöly pedig ott volt Baka István temetésén, majd amikor az 50. születésnapját ünnepeltük volna, ő mondta a megemlékező beszédet Szekszárdon.

Mészöly Miklós (1921-2001)

Szekszárdon született 1921. január 19-én, eredeti neve Molnár Miklós. A Garay János Gimnáziumban érettségizett, majd a Pázmány egyetemen szerzett jogászdoktori oklevelet. 1949-ben vette feleségül Polcz Alaine pszichológust, 1956-tól lett szabadfoglalkozású író. Életműve gerincét elbeszélések, novellák, kisregények alkotják, de több esszé-, dráma- és mesekötet szerzője. A filozófiai beállítottság és a formafegyelem meghatározó vonások műveiben.

Az utolsó bekezdés a Térképből: „Egyik államunkban Liszt Ferenc kilép az Augusz-házból. Mísére megy az újjárossi templomba. Az orgonát szeretné kipróbálni. A kapu előtt Babits csatlikozik hozzá. Majd valahol a még lefedetlenség hídjánál Mészöly Miklós köszön rá. Együtt mennek tovább, élénk, a magyarul csak zenélni tudó Liszt kedvéért német nyelvű beszélgetésbe merülve. Sok mondanivalójuk lehet egymásnak.” – Ez a mai nap meggyőző ott engem arról, hogy most már Baka is ott beszélget velük – zárta beszédét Baka Tünde.

Csordás Gábor költő, műfordító, szerkesztő, kritikus, 1989-től a Jelenkor Kiadó igazgatója kapta idén a Mészöly Miklós-emléklakettet. Mielőtt Mészölyről beszélne, előrebocsátja, hogy Szekszárdnak kitüntetett helye van az életében, irodalmi életében. Ehhez a városhoz kötődik az első irodalmi ismeretsége, amit Baka Istvánnal kötött.

A szekszárdi strandon ismerkedett meg először egy Mészöly Miklós-művel, az Atléta halálát olvasta, ami ott játszódik. – Hajmeresztő élmény volt – mondta. Azóta végigkíséri az életét az, hogy Mészöly-művekkel foglalkozik, főleg mióta a Jelenkor szerkesztőségében dolgozik. Személyesen is kapcsolatba kerültek, bár elég későn. Amikor már ő szerkesztette a folyóiratot, akkor rendszeresen járt hozzá, nagy délutáni beszélgetésekbe merültek. Hihetetlenül erős személyiségnek ismerte meg, megnyerőnek és rokonszenvesnek. Azok közé az emberek közé tartozik, akik még haláluk után is referenciát jelentenek számára. Lenyűgözte. Ő az egyik olyan magyar szerző, akitől mindent elolvasott. Mészöly egy erkölcsi csoda volt, a Kádár-korszakban azt jelentette számára, hogy lehetséges teljesen intaktnak maradni, és semmiféle hézagot nem engedni a beszéd és a cselekedet, az elvek és a viselkedés közé.

A 21 kötetre tervezett életműkiadásból, amelyen jelenleg is dolgozik a kiadó, még három van vissza. Az egyik, a Nemzet és világ, ami Szombathelyen jelent meg az Életünk kiadásában. Ez egy esszékötet a nemzeti problematikával kapcsolatban. A másik a Magasiskola, és a harmadik az Elégia című kötet, ami verseket és versszerű jegyzeteket tartalmaz majd. Az életműkiadásnak persze sosincs vége, mert újra és újra kiadják, javítanak rajta. Miután Mészöly elkészítette az életműkiadás tervezetét még jó néhány mű, esszé, novella megjelent folyóiratokban. Ezenkívül még kisebb írárok jelentek meg itt-ott, amelyek a Kádár-korszakban nem kerülhettek kötetbe. Ezekből még legalább egy vagy két pótkötet lesz, valamint a drámák is egy újabb kötetet jelentenek.